Maa- ja metsätalousministeriön asiantuntijalausunto Valtioneuvoston paikkatietopoliittisesta selonteosta ympäristövaliokunnalle 12.9.2018

Tietohallintojohtaja Antti Vertanen ja paikkatietoasiantuntija Mari Laakso, MMM

Kaikki tieto, jonka yhtenä ominaisuutena on sijainti, on paikkatietoa.

Merkittävä osa yhteiskunnan toiminnoista perustuu paikkatietovarantojen, paikannuksen ja niihin liittyvien palveluiden hyödyntämiseen. Esimerkkejä ovat aluesuunnittelu, rakentaminen, ympäristönsuojelu- ja tutkimus, metsätalous, turvallisuussektori, energiasektori, liikenne ja logistiikka, kauppa jne. Tuo riippuvuus kasvaa tulevaisuudessa tekoälyn ja automaation lisääntyessä eri toimialoilla. Esimerkiksi autonominen liikenne ja siihen perustuva tavaralogistiikka ei voi toteutua Suomen olosuhteissa ilman tarkkoja, ajantasaisia ja kattavia paikkatietoaineistoja sekä luotettavaa, tarkkaa paikannuspalvelua.

Paikkatietopoliittisen selonteon keskeisiä tavoitteita on varmistaa Suomen paikkatietovarantojen ja niiden sujuvaan käyttöönottoon ja hyödyntämiseen tarvittavien palveluiden yhteiskäyttöisyys, saatavuus ja tarpeiden mukainen, riittävä laatu. Paikkatietopoliittisen selonteon toimenpiteet auttavat kehittämään paikkatietojen hyötykäyttöä myös ympäristövaliokunnan toimialueella.

Paikkatietopoliittisen selonteon visio on:

Suomessa on maailman innovatiivisin ja turvallisin paikkatiedon ekosysteemi.

Vision saavuttamisen edistämiseksi valittiin seitsemän toimenpidettä, jotka toteuttamalla otetaan pitkä harppaus kohti vision tavoitetilaa:

- Varmistetaan laadukkaat osoitetiedot
- Tarjotaan tarkka paikannus kaikkien käyttöön
- Tehdään turvallisuusviranomaisille yhteinen paikkatietoalusta
- Kehitetään yhteistä paikkatiedon ekosysteemiä
- Tehostetaan yhteistyötä uudella yhteistyöelimellä
- Lisätään osaamista ja tietämystä paikkatiedoista
- Uudistetaan lainsäädäntöä kehityksen varmistamiseksi

Kaikkien toimenpiteiden toteuttamiset vaikuttavat positiivisesti myös ympäristövaliokunnan toimialueen kehittymiseen, alleviivatut suoraan ja muut epäsuorasti. Keskeisiä kehitystoimenpiteitä ovat:

Uudistetaan lainsäädäntöä kehityksen varmistamiseksi

- Paikkatietojen yhteiskäyttöisyyden parantaminen. Tätä edistetään velvoittamalla julkishallinnon toimijat tuottamaan, ylläpitämään ja tarjoamaan tuottamansa paikkatiedot säädösten, standardien ja julkisen hallinnon suositusten mukaisina sekä yhteisesti sovitulla tavalla.
    - Nyt on aika muun muassa sopia 3D-tietojen mallintaminen yhteisesti sovittujen standardien mukaisesti ja varmistaa tietojen yhteiskäyttöisyys koko suunnittelu- ja rakentamisprosessissa.
- Vastuiden selkeyttäminen. Julkisen hallinnon vastuulle kuuluvien paikkatietovarantojen määrittely ja nimeäminen, sekä niistä vastaavien viranomaisten nimeäminen. Näin vähennetään päällekkäistä työtä ja luodaan yrityksille parempi toimintaympäristö tuotteiden ja lisäarvopalveluiden kehittämiseen. Lisäksi näin helpotetaan tietovarantojen saatavuutta, kun vastuutahoja on vain yksi valtakunnallisesti tai kultakin alueelta, esimerkiksi kunnasta.

Tarjotaan tarkka paikannus kaikkien käyttöön

- Tarkan, luotettavan paikannuspalvelun laaja käyttöönotto, turvallisuusviranomaisten tarpeet huomioiden. Tällä toimenpiteellä vastataan sijainniltaan tarkan rakentamisen ja kartoittamisen paikannustarpeisiin.

Tehdään turvallisuusviranomaisille yhteinen paikkatietoalusta

- On tarpeellista, että kaikilla turvaviranomaisilla on ajantasaiset ja yhteensopivat tietoaineistot käytössään. Esimerkiksi laajassa ympäristövahinkotilanteessa tarvitaan yhteinen tilannekuva, jonka taustamateriaalina on karttoja, ilmakuvia ynnä muita paikkatietoaineistoja.

Kehitetään yhteistä paikkatiedon ekosysteemiä

- Toimenpide tähtää monipuolisen, erilaisten toimijoiden yhteistyön parantamiseen. Toteutuessaan se vähentää päällekkäistä työtä, tehostaa tietojen yhteiskäyttöä ja luo edellytyksiä innovaatiotoiminnalle yritysten osallistumis- ja toimintamahdollisuuksia parantamalla.

Esimerkkejä paikkatietojen hyötypotentiaalista

Muut esitetyt toimenpiteet edistävät monin eri tavoin paikkatietojen hyötykäyttöä, myös ympäristösektorin toiminnoissa. Esimerkiksi:

- Tietämyksen lisäämistä paikkatietojen käytön hyödyistä tarvitaan mm. tutkimuslaitoksissa, joissa paikkatietomenetelmien hyödyntämisen taidot vaihtelevat.
    - Rakennusten ja rakenteiden purkamisen sekä kunnossapidon osalta paikkatietojen tehokäytön taloudellinen hyötypotentiaali on arviolta 1370 milj. € [1)]. Merkittävä osa potentiaalisen hyödyn käyttämättä jättämisestä johtuu tietämyksen puutteesta.

Paikkatietojen käytön hyötypotentiaalia on tutkittu äskettäin valmistuneessa selvityksessä[1)]. Alla selvityksessä tehty arvio paikkatietoja hyödyntävien palveluiden tuottamasta taloudellisesta hyödystä muutamilla toimialoilla Suomessa. Arviot kuvaavat paikkatietojen tehokäytön mahdollistamien toimintojen potentiaalisia vuosittaisia hyötyjä, jotka ovat säästöjä toiminnoissa tai tuloja niistä.

Ekosysteemi	Biotalous	Rakennettu ympäristö	Terveys ja hyvinvointi	Liikenne
Ekosysteemin osuus Suomen BKT:stä (BKT=224 mrd. € v. 2017)	60 mrd. €, 27%	34 mrd. € 15%	21 mrd. € 9,4%	22 mrd. € 10%
Paikkatietojen käytön potentiaalinen taloudellinen hyöty euroissa ja tähän mennessä realisoitunut osuus %:a	**1,1 mrd. €/v** 19%	**5,6 mrd €/v** 13%	**255-500 M €/v** 15-30%	**1,9 mrd. €/v** 46%
Paikkatietoalustan osuus potentiaalisista hyödyistä	60 M €/v	327 M €/v	48 M €/v	56 M €/v

Yhteiskunnan kokonaisturvallisuudesta ja henkilötietojen suojasta huolehtiminen on tärkeää niin paikkatietojen kuin muidenkin tietojen hyödyntämisen kehittämisessä.

Lähde[1)] Arvio paikkatietoja hyödyntävien palveluiden tuottamasta taloudellisesta hyödystä Suomessa ja Paikkatietoalustan mahdollistamien hyötyjen osuus kokonaisarvosta. Spatineo, Jaana Mäkelä, Luukas Raatikainen, 31.8.2018. (Kuvan alkuperäiset lähteet: Lähteet: FLIC: Alustatalouden tiekartasto, Business Finland: Suomen terveys ja sosiaalitoimiala 2018, Suomen biotalousstrategia, NordicGrowth, Puolustusministeriö, Rakennusteollisuus, RASTI-projekti, Space Finland)